

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU8

Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen

Sammanfattning

I september 2021 tillkännagav riksdagen för regeringen att den senast den 12 november 2021 skulle återkomma till riksdagen med en skrivelse där regeringen redogör för de åtgärder som har vidtagits med anledning av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder samt för sin inställning till lagarnas fortsatta giltighetstid.

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse och uttalar bl.a. att det förutsätter att regeringen också framöver redovisar vilka åtgärder som den har vidtagit och sin inställning till lagarnas fortsatta giltighetstid. Utskottet förutsätter vidare, med avseende på den proportionalitetsbedömning som utskottet har att göra, att regeringen redovisar ett utökat och fördjupat underlag i form av uppföljningar av lagarnas konsekvenser i annat än smittskyddshänseende.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

I betänkandet finns en reservation (V).

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse om fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen till handlingarna.

Utskottet föreslår att ärendet avgörs trots att det har varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det behandlas.

Behandlade förslag

Skrivelse 2021/22:62 Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen.

Fem yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Utskottets överväganden.....	5
En ny skrivelse	5
Covid-19-lagens framtida utformning	9
Regeringens skrivelse	10
Reservation	11
Covid-19-lagens framtida utformning, punkt 2 (V).....	11
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	13
Skrivelsen.....	13
Följdmotionerna	13

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. En ny skrivelse

Riksdagen avslår motion
2021/22:4307 av Lina Nordquist m.fl. (L).

2. Covid-19-lagens framtida utformning

Riksdagen avslår motion
2021/22:4301 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkandena 1–4.

Reservation (V)

3. Regeringens skrivelse

Riksdagen lägger skrivelse 2021/22:62 till handlingarna.

Utskottet föreslår att ärendet avgörs trots att det har varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det behandlas.

Stockholm den 6 december 2021

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Ann-Christin Ahlberg (S), Mikael Dahlgvist (S), Karin Rågsjö (V), Ulrika Heindorff (M), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Dag Larsson (S), Lina Nordquist (L), Linda Lindberg (SD), Mats Wiking (S), Jennie Åfeldt (SD), Aphram Melki (C), Lars Hjalmered (M), Maria Stockhaus (M), Sofia Amløh (S), Margareta Fransson (MP) och Ulf Lönnberg (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2021/22:62 Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. I skrivelsen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om skrivelsen.

Den 23 november 2021 fick utskottet information av Karin Tegmark Wisell, generaldirektör för Folkhälsomyndigheten, om läget när det gäller covid-19-pandemin.

Fem yrkanden i två följdmotioner har väckts med anledning av regeringens skrivelse.

En förteckning över de behandlade förslagen finns i en bilaga till betänkandet.

Bakgrund

Lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (covid-19-lagen) och lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen är båda tidsbegränsade och gäller till utgången av januari 2022 (bet. 2021/22:SoU3, rskr. 2021/22:1).

I samband med att riksdagen antog regeringens förslag att förlänga covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen till utgången av januari 2022 tillkännagav riksdagen att regeringen senast den 12 november 2021 skulle återkomma till riksdagen med en skrivelse där regeringen redogör för de åtgärder som har vidtagits med anledning av lagarna och för sin inställning till lagarnas fortsatta giltighetstid.

Genom denna skrivelse anser regeringen att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Utskottets överväganden

En ny skrivelse

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om en ny skrivelse.

Skrivelsen

Inledning

Sedan covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen infördes har flera åtgärder vidtagits för att minska smittspridningen av det virus som orsakar sjukdomen covid-19. Lagarna ger regeringen, förvaltningsmyndigheter och kommuner möjlighet att vidta åtgärder för att motverka trängsel eller på annat sätt minska risken för smittspridning i sådana miljöer där människor samlas som normalt inte träffas och där trängsel eller andra nära kontakter kan uppstå.

De åtgärder som har införts med stöd av lagarna har enligt regeringen syftat till att minska smittspridningen i offentliga miljöer genom att minska risken för trängsel och förhindra de nya smittkedjor som uppstår när människor samlas som normalt inte träffas och på så sätt bromsa den totala smittspridningen i samhället. Enligt regeringen står det klart att de åtgärder som vidtagits med stöd av lagarna avsevärt minskat förekomsten av trängsel, folksamlingar och nära kontakter människor emellan.

Insatser med stöd av covid-19-lagen

Med stöd av covid-19-lagen har regeringen fattat beslut om förordningen (2021:8) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (begränsningsförordningen). Förordningen trädde i kraft samma dag som covid-19-lagen, dvs. den 10 januari 2021, och innehöll då bestämmelser om begränsningar för allmänna sammankomster, offentliga tillställningar, gym- och sportanläggningar, badhus, handelsplatser och för privata sammankomster som genomförs i lokaler, områden eller utrymmen för uthyrning. Den 11 mars 2021 infördes fler nya bestämmelser i begränsningsförordningen som innebar krav på smittskyddsåtgärder på museer och i konsthallar, nöjesparker, djurparker, temaparker och liknande anläggningar. Vidare infördes ett bemyndigande för kommuner att meddela föreskrifter om förbud mot att vistas i en park, på en badplats eller på någon annan liknande särskilt angiven plats, om det på platsen fanns en påtaglig risk för trängsel.

Regeringen redogör i skrivelsen för de olika åtgärder som vidtagits med stöd av covid-19-lagen och under vilken tid olika begränsningar varit gällande.

Enligt nuvarande bestämmelser i begränsningsförordningen ska den som anordnar en allmän sammankomst eller offentlig tillställning begränsa antalet deltagare på ett sätt som är säkert från smittskyddssynpunkt. Lokalerna m.m. ska utformas så att trängsel undviks, och deltagare ska kunna hålla ett från smittskyddssynpunkt säkert avstånd från varandra. Även in- och utpassage ska kunna ske på ett sådant sätt att trängsel undviks. Liknande bestämmelser gäller för fritids- och kulturverksamhet, handelsplatser och platser för privata sammankomster. Vidare får Folkhälsomyndighetens även fortsättningsvis meddela föreskrifter om vissa smittskyddsåtgärder.

Insatser med stöd av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen

Regeringen har med stöd av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen fattat beslut om förordningen (2020:527) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. Förordningen trädde i kraft den 1 juli 2020. I förordningen bemyndigar regeringen Folkhälsomyndigheten att meddela föreskrifter om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen och föreskrifter om serveringsställens öppettider.

Regeringen redogör i skrivelsen för de olika smittskyddsåtgärder som Folkhälsomyndigheten därefter beslutat om och under vilken tid olika begränsningar varit gällande.

Den 29 september 2021 upphävdes Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen i sin helhet (HSLF-FS 2020:68). Enligt lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen ansvarar den som driver ett serveringsställe för att serveringsställets lokaler m.m. är utformade så att trängsel undviks och att besökare kan hålla ett från smittskyddssynpunkt säkert avstånd från varandra, att verksamheten organiseras så att smittspridning förhindras och att det finns rutiner för hur smittspridning förhindras. Enligt förordningen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen får Folkhälsomyndigheten fortfarande meddela föreskrifter om vissa smittskyddsåtgärder.

Stödåtgärder som vidtagits för att mildra de negativa konsekvenserna till följd av restriktionerna

Regeringen anför att den har infört flera olika typer av ekonomiskt stöd för att mildra de negativa ekonomiska konsekvenserna för företagen och verksamhetsutövarna, t.ex. stödet vid korttidsarbete, omställningsstödet och omsättningsstödet till enskilda näringsidkare. Inom områdena kultur, idrott och kollektivtrafik har enligt regeringen särskilda riktade stöd inrättats för att ersätta intäktsbortfall som t.ex. förordningen (2020:246) om statligt stöd för kulturevenemang som har ställts in eller skjutits upp med anledning av spridningen av sjukdomen covid-19.

En fortsatt giltighetstid för lagarna innebär enligt regeringen inte per automatik att restriktioner kommer att kvarstå eller återinföras, utan det

handlar om att ha beredskap i fortsättningen. Vid ett eventuellt läge där mer långtgående begränsningar åter kan behöva införas, vilket kan leda till att företag och verksamhetsutövare drabbas ekonomiskt, menar regeringen att frågan om vissa ersättningsstöd kan aktualiseras och övervägas på nytt inom ramen för ordinarie budgetrutiner.

Folkhälsomyndigheten ser behov av lagarna till utgången av januari 2022

Den 27 oktober 2021 överlämnade Folkhälsomyndigheten rapporten Uppdrag att bedöma behovet av fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen till regeringen. I rapporten framgår det att myndigheten bedömer att det inte finns ett överhängande behov av lagarna, men att myndigheten trots allt bedömer att lagarna bör gälla till utgången av januari 2022. Folkhälsomyndighetens bedömning görs mot bakgrund av att covid-19 är en ny sjukdom där kunskapsläget löpande går framåt samt att smittspridningen i nuläget ökar runtom Europa, och därför kan myndigheten inte utesluta att det vid ett försämrat smittskyddsläge kan komma att behöva vidtas smittskyddsåtgärder med stöd av lagarna.

Regeringens bedömning av lagarnas giltighetstid

Regeringen bedömer att covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen bör gälla till utgången av januari 2022. Pandemin pågår fortfarande och i vissa delar av Europa ökar nu smittspridningen. Det finns enligt regeringen, som stöder sig Folkhälsomyndighetens rapport Risk för ökad smittspridning och nationella och regionala klusterutbrott under hösten och vintern 2021 (S2021/05258), en fortsatt risk för ökad smittspridning i Sverige, främst i form av nationella och regionala klusterutbrott och i ovaccinerade grupper. Regeringen vidhåller därför den bedömning som gjordes i propositionen Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen (prop. 2020/21:219).

Regeringen anför att en promemoria har tagits fram inom Regeringskansliet med förslag om hur vaccinationsbevis kan vara en smittskyddsåtgärd för allmänna sammankomster och offentliga tillställningar (Vaccinationsbevis som smittskyddsåtgärd, S2021/06359). Förslagen har stöd i covid-19-lagen och utgör enligt regeringen ett underlag i syfte att ha beredskap för det fall det epidemiologiska läget är sådant att vaccinationsbevis kan behöva användas som en smittskyddsåtgärd som ett alternativ till att vissa eventuella deltagarbegränsningar återinförs, t.ex. för större arrangemang. Promemorian har remitterats, och frågan bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Som framgår av avsnittet ovan (Bakgrund) anför regeringen att den genom skrivelsen anser att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Kompletterande information

Regeringen har beslutat om en ändring i begränsningsförordningen som gör det möjligt att använda vaccinationsbevis vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar. Ändringen trädde i kraft den 1 december 2021. Regeringens beslut innebär att om verksamhetsutövaren väljer att kräva vaccinationsbevis, behöver de inte beakta de deltagarbegränsningar som Folkhälsomyndigheten ser behov av för de allmänna sammankomster och offentliga tillställningar som hålls inomhus med fler än 100 deltagare. Personer under 18 år och personer som av medicinska skäl inte bör vaccinera sig mot covid-19 är undantagna.

Motionen

I kommittémotion 2021/22:4307 av Lina Nordquist m.fl. (L) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt ska återkomma med en ny och mer omfattande skrivelse. Motionärerna anför att effekter av lagarnas fortsatta giltighet behöver analyseras ur ett mer omfattande perspektiv. Till skrivelsen bör regeringen enligt motionärerna konsultera experter om hur lagarna kan anses påverka vår demokrati, vårt näringsliv och samhällsutvecklingen i stort.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har genom regeringens skrivelse fått regeringens redogörelse för de åtgärder som regeringen har vidtagit med anledning av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen och regeringens inställning till lagarnas fortsatta giltighetstid. I skrivelsen redovisas även Folkhälsomyndighetens bedömning av behovet av fortsatt giltighet för lagarna. Utskottet har inte något att invända mot regeringens redovisning av tillkännagivandet.

Inledningsvis konstaterar utskottet att lagarna upphör att gälla den 31 januari 2022. Regeringen har i en lagrådsremiss den 18 november 2021 föreslagit att covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen förlängs t.o.m. den 31 maj 2022 och en proposition är aviserad. Utskottet noterar vidare att det av lagrådsremissen framgår att regeringen avser att i mars 2022 lämna en skrivelse till riksdagen med sin inställning till att lagarna kommer att fortsätta att gälla till utgången av maj månad 2022, utifrån det epidemiologiska läge som då råder.

Utskottet förutsätter att regeringen också framöver redovisar de åtgärder som den har vidtagit och sin inställning till lagarnas fortsatta giltighetstid. Utskottet förutsätter vidare, med avseende på den proportionalitetsbedömning som utskottet har att göra, att regeringen redovisar ett utökat och fördjupat underlag i form av uppföljningar av lagarnas konsekvenser i annat än smittskyddshänseende.

Utskottet anser inte att riksdagen bör lämna ett tillkännagivande med anledning motion 2021/22:4307 (L). Motionen bör avslås.

Covid-19-lagens framtida utformning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om covid-19-lagens framtida utformning.

Jämför reservationen (V).

Kompletterande information

Den 18 november 2021 beslutade regeringen om en lagrådsremiss med förslag om en förlängning av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen t.o.m. sista maj 2022 (Fortsatt beredskap genom förlängd giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen).

Motionen

I **kommittémotion** 2021/22:4301 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att tiden som regeringen har på sig för att underställa de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 en prövning i riksdagen bör förkortas till ”omgående”. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att ändra formuleringen ”andra åtgärder för att förhindra smittspridningen” till ”andra åtgärder av liknande karaktär för att förhindra smittspridningen” i 7–10 §§ i lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att 12 § lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 bör strykas ur lagstiftningen. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen och dess myndigheter i genomförandet av lagen särskilt ska beakta medborgarnas demonstrationsfrihet.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om tidsrymden för regeringens underställning av föreskrifter, formuleringen av bestämmelserna i 7–10 §§ covid-19-lagen och om att 12 § i covid-19-lagen ska utgå har behandlats i socialutskottets betänkanden 2020/21:SoU23 En tillfällig covid-19-lag samt 2021/22:SoU3 Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen. Vid båda tillfällena avstyrktes motionsyrkandena. Riksdagen biföll i båda fallen utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr 2020/21:159 och rskr. 2021/22:1).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin inställning när det gäller motionsyrkanden som rör covid-19-lagens fortsatta utformning. Motion 2021/22:4301 (V) bör avslås.

Regeringens skrivelse**Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Reservation

Covid-19-lagens framtida utformning, punkt 2 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4301 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Jag vill inledningsvis nämna att jag står fast vid de invändningar som jag framfört i de två tidigare ärendena 2020/21:SoU23 och 2021/22:SoU3 när det gäller covid-19-lagens framtida utformning.

Jag anser alltså att tidsfristen för regeringen att underställa riksdagen vissa föreskrifter bör vara kortare. I syfte att öka riksdagens möjlighet att göra en proportionalitetsbedömning vid beslut om stora begränsningar av människors rörelsefrihet bör underställning enligt min mening ske ”omgående”.

I 7–11 §§ finns exempel på vilka krav som de föreskrifter om särskilda begränsningar får innehålla och som regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får meddela. I varje paragraf anges ”andra åtgärder för att förhindra smittspridningen”. I syfte att göra lagstiftningen tydligare och mer förutsägbar anser jag att formuleringen bör ändras till ”andra åtgärder av liknande karaktär för att förhindra smittspridningen”.

Regeringen får vidare enligt lagen meddela föreskrifter om förbud mot att samlas i ett sällskap av en viss storlek på platser dit allmänheten har tillträde. Sådana föreskrifter ska dock inte innebära ett förbud som omfattar sällskap som tillhör samma hushåll. Jag delar inte bedömningen att man bör tolerera de integritetsrisker som kan uppstå, när tillsynsmyndigheten ska klargöra vilka relationer olika personer har till varandra för att kunna bedöma om en sammankomst är befogad eller inte. Mot bakgrund av att föreskriften inte går att överklaga och att paragrafen kan innebära långtgående inskränkningar i den personliga friheten anser jag att 12 § ”Förbud mot att samlas i ett sällskap av en viss storlek” bör utgå.

Slutligen anser jag att regeringen och dess myndigheter i genomförandet av covid-19-lagen särskilt ska beakta medborgarnas demonstrationsfrihet. Den tillfälliga pandemilagstiftningen innebär att regeringen kan begränsa möjligheterna att samlas till en koordinerad och samlad opinionsyttring på gator och torg. Jag vill försvara medborgarnas rätt att uttrycka sig i form av

manifestationer och demonstrationer och värnar denna grundläggande rättighet i vår demokrati.

Regeringen bör vidta åtgärder i alla dessa delar.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2021/22:62 Fortsatt giltighet av covid-19-lagen och lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen.

Följdmotionerna

2021/22:4301 av Karin Rågsjö m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tiden som regeringen har på sig för att understålla de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 en prövning i riksdagen bör förkortas till ”omgående” och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra formuleringen ”andra åtgärder för att förhindra smittspridningen” till ”andra åtgärder av liknande karaktär för att förhindra smittspridningen” under 7–10 §§ lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att 12 § lagen (2021:4) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 bör strykas ur lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen och dess myndigheter i genomförandet av lagen särskilt ska beakta medborgarnas demonstrationsfrihet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4307 av Lina Nordquist m.fl. (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ny och mer omfattande skrivelse och tillkännager detta för regeringen.